

Canon van Apeldoorn

Een gemeente met een lange geschiedenis

Sander Hurenkamp

Colofon

Tweede Druk, Brave New Books, 2020

Tekst en foto's

© Sander Hurenkamp, auteur van het boek
Controle door Lex Barten en Annette Voets

Archiefmateriaal

© CODA Museum Apeldoorn

Foto's van Pim Velthuisen

© Pim Velthuisen Fotografie

Omslag

© Sander Hurenkamp

Inhoudsopgave

Voorwoord	7
Inleiding	8
De Prehistorie [tot de eerste eeuw]	10
Venster 1: De IJstijd	13
Venster 2: Trechterbekercultuur	15
Venster 3: Grafheuvels	16
De Germanen [eerste eeuw tot 476]	18
De Vroege Middeleeuwen [476 tot 1096]	19
Venster 4: IJzerproductie op de Veluwe	20
Venster 5: Villa ut marca Appoldro	23
Venster 6: De Huneschans	24
De Late Middeleeuwen [1096 tot 1543]	26
Venster 7: Het Herenhul	27
Venster 8: De Mariakerk	29
Venster 9: De Gasthuismolen	31
Venster 10: De Grift	32
Venster 11: De Slag op de Vrijenberg	34
Venster 12: Familie Van Apeldoorn	36
Tijd van Habsburgers en Stadhouders [1543 tot 1795]	38
Venster 13: De Reformatie	40
Venster 14: De Papiermolens	42
Venster 15: De Tachtigjarige Oorlog in Apeldoorn	46
Venster 16: Stadhouder Willem III	47
De Franse Tijd [1795 tot 1813]	50
Venster 17: Lodewijk Napoleon	51
Venster 18: Jan Hendrik van Kinsbergen	54
Koninkrijk der Nederlanden [1813 tot 1940]	56
Venster 19: Het Stadswapen	60
Venster 20: Apeldoorns Kanaal	61

Venster 21: De Grote Kerk	64
De Gasfabriek	67
Venster 22: Krijgsmacht in Apeldoorn	69
Venster 23: Spoorlijn naar Apeldoorn	71
Venster 24: Het Oranjepark	77
Venster 25: Familie Wegerif	80
Venster 26: Koninklijke Talens, Sparta en Zwitsal	86
Venster 27: De Julianatoren	90
Waltersbergje	92
Venster 28: A.G.O.V.V.	93
Venster 29: Radio Kootwijk	96
Sanatorium Berg en Bosch	98
Venster 30: De Werkverschaffing	100
De Duitse Bezetting [1940 tot 1945]	103
Venster 31: Jodenvervolging	104
Venster 32: Seyss Inquart	107
Venster 33: Tewerkstelling	109
Venster 34: Aanslag op Rauter	112
Venster 35: Apeldoorn weer vrij!	114
De stad in opkomst [1945 tot 1972]	116
Venster 36: Vliegtuigramp 1946	117
Venster 37: Ereveld Loenen	119
Venster 38: Rijksgebouwen in Gelderland	121
Venster 39: Loek des Tombe	122
Venster 40: Rock around the Clock	124
Moderne tijd [1972 tot heden]	125
Venster 41: De Apenheul	126
Venster 42: De Koude Oorlog in Apeldoorn	127
Venster 43: Even Apeldoorn bellen?	128
Venster 44: Het Stadhuis	129

Venster 45: Dynamo en Alterno	131
Venster 46: Fietsstad	133
Venster 47: Aanslag op Koninklijk huis	135
Venster 48: Veluwe Schavuyt en Puik Bieren	137
Venster 49: Museum Röntgen?	139
Venster 50: Coronavirus in Apeldoorn	141
Overwegingen en nawoord	143
Dankwoord	144
Bronvermelding	145

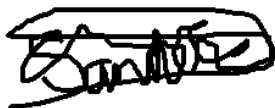
Voorwoord

“Ik ga even het dorp in” zou mijn grootmoeder zeggen als zij gaat winkelen in het centrum van Apeldoorn. In haar bewoordingen is het huidige Apeldoorn nog steeds een dorp, terwijl jongeren in Apeldoorn tegen elkaar zullen zeggen dat zij de stad ingaan als zij gaan winkelen of gaan stappen. In minder dan twee generaties is Apeldoorn in de volksmond gepromoveerd van dorp naar stad. Gezien het verzorgingsgebied dat Apeldoorn is met drie stations, het Gelre Ziekenhuis, de Voedselbank, het Slaaphuis, het bestuurlijke centrum bij het gemeentehuis en de ruim honderdveertigduizend inwoners is Apeldoorn geografisch gezien geen dorp meer te noemen. Het dorpse karakter van Wormen, waar mijn oma opgroeide bestaat niet meer. Inmiddels is Apeldoorn een stad met één stadskern en bestaat het niet meer uit een verzameling kleine buurtschappen, zoals in de tijd van mijn oma een kleine zeventig jaar geleden. Mede doordat Apeldoorn in de negentiende- en twintigste eeuw uitgroeide tot de stad die het nu is, wordt verondersteld dat Apeldoorn een korte geschiedenis heeft. Er is geen middeleeuwse bouw in het stadscentrum (meer) te vinden. De meeste gebouwen in het centrum worden pas gebouwd tussen het einde van de negentiende- of aan het begin van de twintigste eeuw. Als Apeldoorn in de middeleeuwen wel een grote stad was geweest dan had het (vermoedelijk) stadsrechten ontvangen van de Hertog van Gelre en zodoende zou er ook geen discussie ontstaan over de vraag of Apeldoorn een stad of een dorp is. Toch kent de gemeente Apeldoorn een lange geschiedenis. Deze begint bij het ontstaan van de Veluwe tijdens de IJstijd in het Saalien. In dit werk probeer ik deze lange geschiedenis te vatten in vijftig vensters. Als geschiedenisleraar op een middelbare school in Apeldoorn vind ik het belangrijk dat zowel mijn leerlingen als ik op de hoogte zijn van de geschiedenis om ons heen.

Dit vormt de belangrijkste reden voor dit werk.

De veranderingen ten opzichte van de eerste druk zijn de volgende: de Galgenberg, krijgsmacht in Apeldoorn, paardentrans, moordzaak Houtjes, Sanatorium Berg en Bosch, Waltersbergje, Puik Bieren en een vervolg van de coronacrisis zijn opgenomen. Daarnaast is een aantal taalfouten verbeterd. Er is een groter lettertype gebruikt. Tot slot is het boek verkrijgbaar in zwart-wit in plaats van in kleur.

Ik wens u veel lees- en kijkplezier met de *Canon van Apeldoorn*.

Sander Hurenkamp

Inleiding

Een canon van Apeldoorn in vijftig vensters. In mijn afstudeeronderzoek heb ik ooit een venster mogen schrijven voor de *canon van het middelbaar beroepsonderwijs*, waarbij ik onderzoek deed naar de invoering van het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (VMBO) in Nederland ter vervanging van de MAVO en het VBO. In de lessen geschiedenis die ik geef op een middelbare school wordt elk jaar naar de historische canon van Nederland gekeken. Deze vijftig vensters van de Nederlandse geschiedenis werden in 2006 door commissie-Van Oostrom in opdracht van de regering samengesteld, nadat – toenmalig – prinses Maxima een uitspraak deed over de ontbrekende Nederlandse identiteit bij de gemiddelde Nederlandse staatsburger. Dat Nederlanders weinig interesse hebben in hun eigen geschiedenis blijkt wel uit het feit dat bijvoorbeeld Julius Civilis nooit uitgegroeid is tot nationale held. Dat Nederlanders niet of nauwelijks weten dat er een Nederlandse paus is geweest. Dat er geen Nederlands historisch museum geopend gaat worden omdat daar simpelweg geen geld voor is. Dat historische museum is nu deels opgebouwd in het reeds bestaande Openlucht Museum in Arnhem. Toch is deze nationale eenheid wel aanwezig bij grote sportevenementen, zoals de Olympische Spelen en bij wedstrijden van het Nederlands voetbalelftal. Ook als er over New York wordt gesproken dan vergeet men zelden te vermelden dat de Nederlanders dit eerst in handen hebben gehad. Een nationaal besef is er dus wel degelijk.

De lancering van de historische canon van Nederland heeft twee grote gevolgen. Het eerste gevolg is dat veel historici kritiek hebben op de vijftig vensters. “*Waarom is er voor dit venster gekozen en niet voor deze belangrijke gebeurtenis?*” en er ontstaat een overkill aan canons. Over elke streek, provincie, stad, gemeente of beroepsgroep bestaat er een canon. Het kan hier gaan om zowel een digitale canon op internet of een paperback met daarin de hoofdpunten van de geschiedenis over het desbetreffende onderwerp. Apeldoorn is (of was) ook in het bezit van een digitale canon. Het is (of was) te bekijken via de website van *Geheugen van Apeldoorn*. In bijna vijftig vensters staat de geschiedenis van belangrijke gebouwen en plaatsen in Apeldoorn uitgelegd. Een goed begin, maar naar mijn mening is het werk nog niet af. De locaties zijn namelijk niet voorzien van een tijdsaanduiding, maar het is in alfabetische volgorde weergegeven. Hierdoor is er geen sprake van een historisch overzicht. Daarnaast staat er in de begeleidende tekst van deze gebouwen of plaatsen alleen een korte beschrijving over dit specifieke onderwerp. Er mist een duidelijke historische context, waardoor het gebouw nauwelijks in een tijd geplaatst kan worden. Twee zaken die ik in een canon van Apeldoorn zou willen verbeteren. Voorafgaand aan de vensters besteed ik zodoende aandacht aan een beschrijving van de tijdsperiode waarin deze vensters zich afspelen. De vensters zijn een samenvatting van een reeks gebeurtenissen, waardoor ik heb geprobeerd het makkelijk leesbaar te maken. De overkill aan canons van diverse streken, dorpen, steden, gemeenten en provincies maken een nieuwe canon wellicht niet noodzakelijk. Sterker nog, misschien is de Nederlander na de uitspraak van prinses Maxima een beetje *canon-moe*. Toch merk ik, wanneer ik met leerlingen fietstochten in en rondom Apeldoorn onderneem, dat zij hier met veel plezier aan deelnemen.

Niet alleen omdat zij een les in de buitenlucht prefereren boven een les in een muffig – dat wordt het al gauw met een dertigtal zwetende pubers – klaslokaal. Ongeacht het niveau of leerjaar ontdekken zij toch plaatsen in de buurt, waar zij misschien wel dagelijks langs fietsen en waarvan zij nu een idee hebben waarom hier een bepaald monument of informatiebord staat. Les in de omgeving. Iets dat zichtbaar aan het verdwijnen is uit het geschiedenisonderwijs. Er komen veel leraren van buiten de plaats, waardoor de binding van deze docenten met de omgeving niet erg groot is. Verder wordt het lesprogramma door de lesboeken en tijdsdruk bepaald, waardoor een uitstapje vaak niet aan de orde is. In de meest ideale situatie komt er in navolging op dit werk ook een website met daarop lesmateriaal, fietsroutes en beeldfragmenten over de belangrijkste historische gebeurtenissen in Apeldoorn. Met als hoger doel om mensen die nu nog zeggen dat Apeldoorn geen geschiedenis heeft, kennis te laten maken met de millennialange bewoning van het gebied rondom Apeldoorn. Voor de canon is het geografische gebied van de gemeente Apeldoorn aangehouden. Dit heeft te maken met het feit dat de huidige stadskern die Apeldoorn genoemd wordt pas halverwege de twintigste eeuw ontstaat. De gemeente Apeldoorn is qua oppervlakte de op vier na grootste gemeente van Nederland. Maar doordat een groot gedeelte van de gemeente wordt versierd door rijke natuurgebieden valt het net buiten de top tien van gemeentes met de meeste inwoners. Op dit – voor Nederlandse begrippen – vrij grote gebied hebben zich, voordat de stadskern van het huidige Apeldoorn ontstaat, belangrijke gebeurtenissen afgespeeld. Om de geschiedenis in een historische context te kunnen plaatsen heb ik ervoor gekozen om de geschiedenis van Apeldoorn in te delen in de volgende tijdsperiodes:

- a) Prehistorie [tot de eerste eeuw na Christus]
- b) Germaanse periode [eerste eeuw tot 476]
- c) Vroege Middeleeuwen [476 tot 1096]
- d) Late Middeleeuwen [1096 tot 1543]
- e) Tijd van Habsburgers en Stadhouders [1543 tot 1795]
- f) Franse Tijd [1795 tot 1813]
- g) Koninkrijk der Nederlanden [1813 tot 1940]
- h) Duitse bezetting [1940 tot 1945]
- i) De stad in opkomst [1945 tot 1972]
- j) Moderne tijd [1972 tot heden]

De Prehistorie [tot de eerste eeuw]

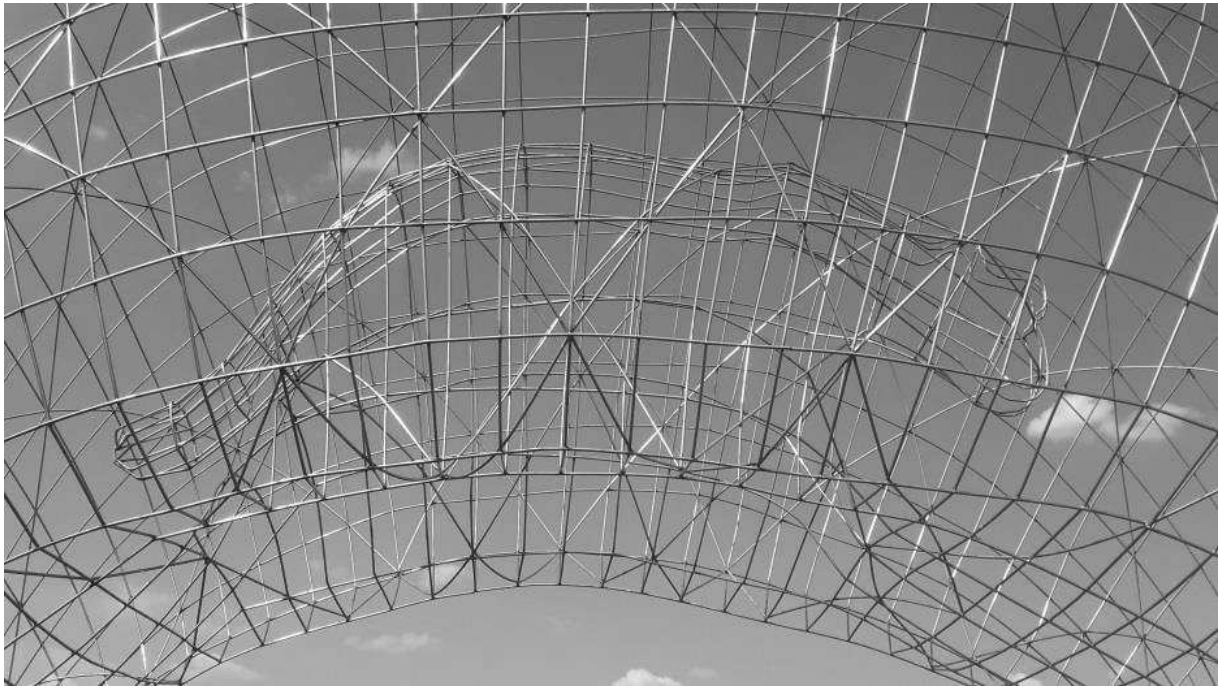
Historici noemen de periode waarin de mens nog niet kon schrijven de *prehistorie*. Deze periode komt ten einde wanneer de Egyptenaren, oude Grieken en nog eerder de Summeriërs het schrift uitvinden. Toen in het zuiden van het huidige Nederland de Romeinen verschenen werd daar het Latijn gebruikt om zaken op te schrijven. Het gebied van de Romeinen strekte tot aan de Rijn, waar de grens – Limes – liep. Het huidige gebied rondom Apeldoorn werd niet ingelijfd, waardoor het pas aan het einde van de achtste eeuw voor het eerst wordt vermeld. Al daarvoor – vanaf ongeveer de zesde eeuw – staat deze streek bekend om de enorme ijzerproductie (zie Venster 4). In de periode tussen de prehistorie en de vroege middeleeuwen zijn er nauwelijks opgravingen of bewijzen van nederzettingen in het gebied van het huidige Apeldoorn. Toch laat ik de prehistorie omstreeks de eerste eeuw stoppen, zodat er een hoofdstuk open is voor de Romeinse periode. Het eerste ijkpunt in de geschiedenis van Apeldoorn is het ontstaan van de Veluwe in het Saalien (238.000 tot 126.000 jaar geleden_ door een enorme massa landijs (zie Venster 1). De Veluwe is een enorm toeristische trekpleister vanwege haar heuvelachtige karakter en de diversiteit aan flora en fauna. Voor de inleiding van de prehistorie heb ik gekozen om eerst een stuk te behandelen over het gebied de Veluwe. Dit onderwerp heb ik opgesplitst in twee deelonderwerpen, namelijk: fauna en landschappen. Zeer beknopt zal ik enkele highlights van het gebied geven. Als laatste deelonderwerp behandel ik de eerste bewoning van het gebied rondom Apeldoorn.

Fauna.

Er zijn ontzettend veel verschillende diersoorten op de Veluwe: herten, vossen, dassen, diverse vogels, zwijnen, et cetera. Voor de natuurliefhebber of wandelaar een zeer aantrekkelijk gebied. Bij een wandeling door de bossen van Hoog Soeren of het Engelandersholt kun je zomaar tegen een roedel herten of een kudde wilde zwijnen aanlopen. Meestal rennen ze voor je weg. In 2005 werd er een veel exotischer dier gespot. Een heuse poema. De *poemakoorts* kwam overwaaien uit de bossen van Epe en vanaf de zomer 2005 wordt de poema ook meerdere malen in Apeldoorn gezien. Het dier zou voor het eerst gespot zijn in mei van dat jaar nabij het schietterrein *De Harskamp* in Hoenderloo. Het veroorzaakte een gekte. Op 14 juni trokken zestig marechaussees, jeeps en een helikopter over de *Ginkelse Hei* om het beest te lokaliseren. De Tweede Kamer besloot om het dier niet te laten afschieten, maar om het beest te verdoven en een nieuw onderkomen te geven. Zodoende werd roofdierenopvang *Stichting Pantera* ingezet om het dier te vangen.

Inmiddels had de mysterieuze poema al een bijnaam verworven: Winnie de Poehma. De stichting wist het beest te fotograferen, maar sceptici zagen geen poema maar een – uit de kluiten gewassen – zwarte huiskat op de foto's. De poema werd in de zomer van 2005 steeds vaker gezien. Hotels werden volgeboekt, waardoor het dier voor een economisch gewin zorgde. De poemagekte nam echter af toen een Haagse natuurfotograaf het dier vastlegde met een van zijn fotocamera's. Het dier dat hij fotografeerde bleek een dikke zwarte huiskat met de naam Max. Hij was het huisdier van twee gezusters uit Beekbergen. Toch doemt zo nu en dan het gerucht weer op dat er op de Veluwe een poema rondloopt. En of deze claims nou op waarheid

berusten of niet; het houdt wel de hele omgeving bezig. Winnie de Poehma heeft sinds 2007 een eigen monument. Het is ontworpen door Maarten de Reus met de titel *Kooi-met-geen-poema-erin*. Een stalen constructie waarbij het van afstand lijkt alsof er een dier in de kooi gevangen zit (een poema dus), maar wanneer de toeschouwer dichterbij loopt dan zijn er vooral stalen buizen zichtbaar. Het monument staat in het Vellertpark in de wijk Zuidbroek in Apeldoorn.

Monument "Kooi-met-geen-poema-erin" in het Vellertpark in Apeldoorn.

Buiten het ietwat dubieuze verhaal over een poema op de Veluwe, herbergt het gebied wel een schat aan zeldzame diersoorten waarvan vast staat dat zij er wèl leven. Bijvoorbeeld de granietuil, aaskevers, gentiaanblauwtje (vlindersoort) en de wrattenbijter (sprinkhanensoort).

Landschappen.

In de IJstijd in het Saalien (zie Venster 1) wordt het gebied, dat nu de Veluwe heet, omhoog gestuwd. Dat zorgt ervoor dat het gebied rondom het huidige Apeldoorn zo heuvelachtig is. Lange tijd was er tussen Apeldoorn en Beekbergen zelfs nog een oerbos, genaamd *Het Beekbergerwoud*. Dit bos is echter in de negentiende eeuw (1871) verdwenen omdat men de grond wilde gebruiken voor agrarische doeleinden. Toch was de huidige gemeente Apeldoorn in de prehistorie niet zo bosrijk als het tegenwoordig is. Onderzoek wijst uit dat er zeer veel heidegronden aanwezig waren. De landschappen van de Veluwe zijn voornamelijk ontstaan door menselijk ingrijpen. De heidevelden verdwenen doordat er werd ontgonnen in de late middeleeuwen (zie Venster 7). De enorme zandverstuivingen op de Veluwe zijn ontstaan door overbegrazing door het vee en/of door het afplaggen van heidevelden. In Noordwest-Europa komen zandverstuivingen nauwelijks voor, maar op de Veluwe is er een aantal te vinden. Om de verspreiding van het zand tegen te gaan werden er bomen, bossen en grassoorten geplant. Verschillende sprengen zijn gegraven voor

drinkwater, handel of papierproductie. Kortom, de mens heeft de Veluwe gecreëerd.

Eerste bewoning.

Dat het gebied rondom het huidige Apeldoorn geen lange historische traditie zou hebben is in strijd met de permanente bewoning van het gebied in de prehistorie. Het Trechterbekervolk (zie Venster 2), dat wordt gezien als het eerste agrarische volk dat in Nederland sedentair (op een vaste woonplaats) gaat leven, wordt door archeologische vondsten ook in het gebied rondom Apeldoorn geplaatst. Veel duidelijker is hun aanwezigheid in Drenthe, omdat zij naast het maken van potten waarvan de hals op de vorm van een trechter lijkt, ook hun historische voetafdruk achterlieten door Hunebedden te bouwen voor overledenen uit hun stam. De bouw van deze archeologische monumenten van steen was in Apeldoorn onmogelijk, omdat in dit gebied een gebrek aan zwerfkeien was. Deze waren door het landijs meegenomen vanuit het huidige Scandinavië en het landijs bedekte het gebied rondom Apeldoorn niet. De vroegst zichtbare verandering in het gebied van Apeldoorn door de mens zijn de vele grafheuvels die er in de gemeente Apeldoorn liggen. Ongeveer honderdvijftig grafheuvels zijn er bekend, maar bij de opgraving op het voorplein van *Paleis Het Loo* werd een nieuwe grafheuvel ontdekt (naast middeleeuwse graven en een Romeinse munt). Dit toont aan dat lang niet alle grafheuvels gelokaliseerd zijn. Veel heuvels hebben mogelijk plaats moeten maken voor bebouwing of landbouw. De grafheuvels (zie Venster 3) worden gedateerd tussen omstreeks 2100 en 1200 voor Christus. Doordat er zo veel grafheuvels in het gebied rondom Apeldoorn liggen kan ook worden gesteld dat het gebied vrij dicht bewoond was in de prehistorie. Deze bevolkingsdichtheid zal in de Romeinse en/of Germaanse periode afnemen.

Grafheuvel in de bossen bij het *Kruisjesdal*, Hoog Soeren.

Venster 1: De IJstijd

Ontstaan van de Veluwe

[238.000 jaar geleden tot 126.000 jaar geleden]

In het historische tijdperk het Saalien (durend van 238.000 jaar geleden tot 126.000 jaar geleden) vindt er een IJstijd plaats. Een massieve ijsgletsjer verspreidt zich vanuit Scandinavië over het noorden van Nederland. Het gevolg is dat de aarde aan de rand van

het landijs omhoog wordt gestuwd, waardoor er stuwwallen ontstaan. De Veluwe is daar een voorbeeld van. Lange tijd bestond er een Gelderse mythe over het ontstaan van stuwwallen. Het verhaal ging dat er vroeger op aarde reuzen woonden. Deze reusachtige wezens hadden klompen aan hun voeten – net zoals de meeste Gelderse boeren in de middeleeuwen – en klopten het zand uit hun schoeisel boven de Veluwe. Zo kon men verklaren waarom de Veluwe bestond uit een heuvelachtig gebied.

De IJstijd is buiten de stuwwallen van de Veluwe ook nog terug te zien bij het Uddelermeer (ongeveer 13.000 jaar geleden ontstaan). Een stuk landijs werd bij het Uddelermeer ingeklemd tussen twee stuwwallen, waardoor het water niet weg kon stromen. Nadat het ijs smolt ontstond er op deze plaats een meer (een pingoruïne). Het smeltwater kan door de harde kleigrond niet door de grond verdwijnen. Vroeger mocht er gezwommen worden in dit meer, maar dit is sinds tientallen jaren verboden. Het water bevat blauwalg, waardoor mensen ziek kunnen worden. Daarnaast is het meer langzaam aan het verdwijnen. Geologen kunnen niet wachten om de schatten op de bodem van het zeventien meter diepe meer te kunnen onderzoeken.

Een bankje aan het Uddelermeer. In het water van het meer is het ten strengste verboden om te gaan zwemmen.

Doordat de Veluwe rijk is aan verschillende diersoorten is het altijd een geliefd jachtgebied geweest. Ook de hoogste machthebbers van Nederland hebben op *Kroondomein Het Loo* gejaagd. Nog steeds is het nationale park tussen september en december gesloten vanwege de koninklijke jacht.

In de bossen van Hoog Soeren werd in opdracht van Koning Willem III – de vorst joeg veel op de Veluwe – vanaf 1861 het Aardhuis gebouwd. Willem III gebruikte het chalet voornamelijk voor militaire besprekingen. Prins Hendrik – de man van koning Wilhelmina – richtte het Aardhuis in als koninklijk jachtchalet. Zodoende was het gebouw jarenlang verbonden met de koninklijke jacht. Tegenwoordig is het Aardhuis een educatief centrum waar kinderen en volwassenen over natuur en wild worden voorgelicht.

Chalet het Aardhuis, eigendom van koning Willem III. De architect was de heer H. Camp.
Datering: 1860-1890.
Bronvermelding: CODA Museum.

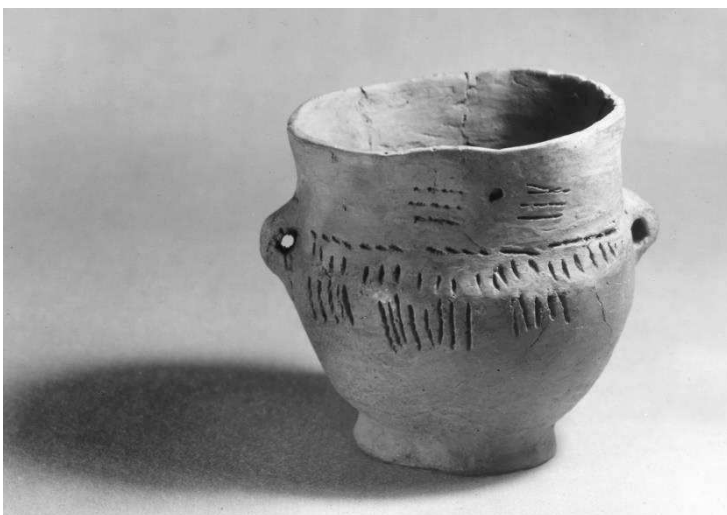
Venster 2: Trechterbekercultuur

Eerste bewoners van Apeldoorn

[5500 jaar geleden tot 5000 jaar geleden]

De eerste bewoners van het huidige gebied van de gemeente Apeldoorn behoren tot de beschaving die wij de *Trechterbekercultuur* noemen. Deze benaming heeft het te danken aan de bekeraar waarvan de vorm op een trechter lijkt. In het Rijksmuseum van

Oudheden in Leiden staat een trechterbeker die is opgegraven aan het Uddelermeer. De eerste bewoners van het gebied dat wij tegenwoordig de gemeente Apeldoorn noemen leefden van zowel de landbouw, de jacht als het verzamelen van eetbare planten, noten en wortels. De boeren leefden in kleine nederzettingen en bewerkten het land met eenvoudige ploegen. Deze ploeg werd achter een os gespannen en zodoende werden er ondiepe voren in de grond getrokken. De eerste boeren in Nederland verbouwden voornamelijk tarwesoorten, gerstsoorten en vlas. Daarbij hielden zij dieren als koeien, varkens, schapen en geiten voor melk, kaas en vlees. Aangezien de grond intensief werd gebruikt, raakte de grond snel uitgeput en zodoende moesten de eerste boeren ook overleven door zich op de jacht en op het verzamelen van voedsel te richten. De bevolking van de Trechterbekercultuur heeft ook nog een tweede benaming, namelijk de *Hunebedbouwers*. In onder andere de provincie Drenthe bouwde de bevolking van enorme zwerfkeien uit de IJstijd grafmonumenten voor overledenen. De overledenen kregen allerlei goederen en producten mee om deze te gebruiken in het leven na de dood. Deze benaming gaat niet op voor de bevolking die in het huidige gebied rondom Apeldoorn leefde. Hier bouwden zij namelijk geen Hunebedden voor de overledenen. Een simpele verklaring hiervoor is dat er in dit gebied nauwelijks zwerfkeien lagen om Hunebedden van te bouwen. Het begrafenisritueel van de Trechterbekercultuur in de omgeving van Apeldoorn was anders. Daar werden overledenen namelijk begraven

Hunebedpotje gevonden bij het Heidehof. Het potje is vermoedelijk bij de R.O.B. te Amersfoort. Datering: 1800
Bronvermelding: CODA Archief

in zogenaamde vlakgraven. Net zoals bij de Hunebedden werden de overledenen in een foetushouding begraven (opgetrokken knieën, handen naast het hoofd, hoofd ligt naar voren gebogen). Door deze manier van begraven wordt aangenomen dat men toen in reïncarnatie geloofde. Alleen werd het graf niet gemarkeerd door een bouwwerk van grote stenen, maar was de grond boven de begraafplaats even hoog als het omliggende gebied.